

Asia: VN/2160/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Kysymykset lausunnon antajille

Millaisia huomioita teillä on oppivelvollisuuslakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

-

Millaisia huomioita teillä on tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

-

Millaisia huomioita teillä on perusopetuslakiin, ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja lukiolakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Oppivelvollisuuslaki, opiskelijavalintaan liittyvät lukiolain valmisteilla oleva 22 §:n muutos ja muut säädökset ja määräykset sekä perustuslain 6 § muodostavat monimutkaisesti tulkittavan säädöspohjan yhteishaun opiskelijavalintapäätöksiä valmisteltaessa. Koulutuksen järjestäjät ovat velvollisia käsittelemään kaikki hakemukset yhteishaussa yhdenvertaisesti. Oppivelvollisuus ensisijaisuusperusteena opiskelijavalinnassa kuulostaa perustellulta, koska oppivelvollisilla pitäisi olla mahdollisuus opiskella velvollisuutensa mukaisesti. Perusopetuksesta poiketen lukiokoulutuksen osalta ei ole säädetty laissa nimenomaan kuntien järjestämisvelvoitetta. Asuinkunnalla on oppivelvollisuuslaissa säädetty valvontavelvoite sekä opiskelupaikkaa vaille jääneiden ohjausvelvoite.

Opiskelijavalintoja lukioissa valmisteltaessa tulee ratkaistavaksi, onko perustuslain 6 §:n nojalla hyväksyttävää asettaa Suomen kansalainen systemaattisesti heikompaan asemaan vain vakituisen asumisen perusteella. Asuinpaikkaan perustuva erottelu on mahdollinen, mutta kansalaisen syrjäyttäminen yleissivistävästä koulutuksesta vaatineen painavan tavoitteen ja oikeasuhtaisuuden. Ehdotettu lukiolain 22 §:n säädösmuutos saattaisi tosiasiallisesti heikentää ulkosuomalaisten oikeusasemaa toisen asteen koulutuksen opiskelijavalinnoissa. Koulutuksenjärjestäjien päätösvalmistelua selkiyttäisi jatkossa, mikäli ennen lukiolain muutoksesta päättämistä selvitettäisiin sovellettavien säädösten mahdollinen ristiriita. Vakituisesti ulkomailla asuvat Suomen kansalaiset

ovat vailla kotikuntaa Suomessa, ja siten oppivelvollisuuslaki ei velvoita heitä, ennen kuin he muuttavat asumaan pysyvästi Suomessa. Valmisteilla oleva säädösmuutos asettaisi heidät tosiasiallisesti yhteisvalintamenettelyssä valintajonossa viimeiseksi. Säädösmuutos ei aiheuttaisi ongelmia niille koulutuksen järjestäjille, joilla on aloituspaikkoja selkeästi enemmän kuin hakijoita, mutta monien isojen kaupunkien lukioissa on lukuisia lukiolinjoja, joilla hakijoita on aloituspaikkoja enemmän. Käytännössä näille hakulinjoille olisi kategorisesti mahdotonta valita kotikunnattomia ulkomailla asuvia Suomen kansalaisia, jotka eivät ole oppivelvollisia. Ennen lakiehdotuksen säätämistä uudeksi laiksi olisi perusteltua selvittää, onko muutos ulkosuomalaisten oikeusasemaan oikeasuhtainen ja välttämätön, onko yksilöllinen harkinta mahdollista, liittyykö asuinpaikka todelliseen eroon tilanteessa, siis onko säädösmuutoksen tavoite näiden Suomen kansalaisten osalta hyväksyttävissä. Mikäli ulkomailta lukioon hakevien Suomen kansalaisten oikeusaseman muutosta ei selvitetä perusteellisesti ennen lain säätämistä, koulutuksen järjestäjät saattaisivat soveltaa lakia päätöksissään ratkaisujaan eri tavoin perustellen ja merkittävästi erilaisiin ratkaisuihin päätyen, mikä edelleen vaarantaisi hakijoiden yhdenvertaisen kohtelun.

Porin lukioon on hakenut esimerkiksi kevään 2026 yhteishaussa useita ulkomailla vakituisesti asuvia Suomen kansalaisia, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa ja jotka siten eivät ole oppivelvollisia. Mikäli valmisteilla oleva säädös olisi jo astunut voimaan, heillä ei olisi todennäköisesti mitään mahdollisuutta tulla valituksi Porin lukioon ainakaan suomenkielisille lukiolinjoille. Mikäli pääkaupunkiseudun englanninkielisiin lukioihin hakeneet oppivelvolliset eivät mahtuisi pääkaupunkiseudun lukioihin, po. Porin lukioon hakeneet Suomen kansalaiset joutuisivat jäämään myös Porin lukion englanninkielisen linjan varasijapaikoille. Näin mainitut Suomen kansalaiset joutuisivat hakeutumaan tosiasiallisesti muille paikkakunnille, vaikka heidän huoltajansa paluumuuttajina palaisivat esimerkiksi työskentelemään Poriin.

Edelleen koulutuksen järjestäjien opiskelijavalintapäätöksiä valmisteltaessa saattaa tulla ratkaistavaksi, miten valtiosopimukset velvoittavat kohtelevaan muiden EU-maiden kansalaisia. EU:n keskeisiin periaatteisiin kuuluvat muun muassa työvoiman vapaa liikkuvuus ja EU-kansalaisten yhdenvertainen kohtelu. Perustuslaissa yhdenvertaista kohtelua ei ole sivistyksellisten oikeuksien osalta rajattu kansalaisuuteen eikä myöskään asuinpaikkaan, joten joka tapauksessa erilaiseen kohteluun perustuvien ratkaisujen perustelut tulevat joissakin tapauksissa osoittautumaan vaikeiksi. Tähän asti yhdenvertaista kohtelua yhteishaun valintajärjestyksen muodostamisessa on perusteltu aiempien opintojen tuottamalla osaamisella, ja opiskelijavalintapäätökset on siten voitu ratkaista selkeästi. Tarvittaessa päätökset on voitu myös perustella selkeästi, mikäli hakijat ovat halunneet käyttää oikeussuojakeinojaan.

Tiirikainen Taneli
Porin kaupunki - Sivistystoimiala, opetusyksikkö